

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมใดที่จะอยู่รอด และประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ได้นั้น จะต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง และมีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยต้องเผชิญ ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบอย่างหนึ่ง จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก และประเทศจะอยู่รอดหรือไม่ บุคคลทุกคนในประเทศก็จะต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดที่จะชี้แนะ หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันนั้น (อมรรัตน์ แกมทอง, 2541)

การวางแผนพัฒนาประเทศในอนาคตได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาที่พึงปรารถนาไว้ว่า ในปี พ.ศ.2563 หรือ ค.ศ. 2020 ประเทศไทยจะเป็นประเทศพัฒนาเต็มที่ (Fully Developed Country by the Year 2020) คือมีการพัฒนาในลักษณะที่เรียกว่า สมดุล และยั่งยืน แนวคิดและปรัชญาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) จึงให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อคนหรือมนุษย์ โดยมุ่งเน้น "ให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาหรือเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา" หรือที่เรียกว่า People Centred Development นั่นคือ การพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพทั้งร่างกาย จิตใจ ควบคู่ไปกับการพัฒนาสภาพแวดล้อม หรือระบบรอบ ๆ ตัวคน เพื่อให้เป็นคนที่มีความสุขอนามัยดี เป็นคนดี มีคุณธรรม มีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการพัฒนาตามแนวความคิดใหม่ ที่ได้ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการ มุ่งพัฒนาคน โดยเน้นกระบวนการเรียนการสอนเพื่อสร้างปัญญาอย่างจริงจัง ด้วยการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือ สร้างระบบ การเรียนรู้เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ หรือองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Society หรือ Learning Organization)

นอกจากนี้กระแสโลกาภิวัตน์ในโลกยุคปัจจุบันทำให้โลกอยู่ในภาวะที่ไร้พรมแดน มีการติดต่อสัมพันธ์กันรวดเร็ว และรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างหลากหลายทำให้

ทั่วโลกเกิดความตระหนักและเข้าใจร่วมกันว่า การพัฒนาที่ใช้ทรัพยากรโดยไม่มีขอบเขต จำกัดจะก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาว สังคมไทยเองก็เช่นกันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวความคิดในการพัฒนาใหม่ จากเดิมที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายสุดท้าย และใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นต้นทุนในการพัฒนามาเป็นการพัฒนาคนเพื่อคนและโดยคน โดยเน้นความสมดุลของการพัฒนา ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนและเกื้อกูลกัน เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน (สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544)

ดังที่ นรีพรรณ สุวรรณกิตติ (2540) กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของมนุษย์ในสังคมย่อมต้องมีการวางกฎระเบียบเพื่อให้ทุกคนในสังคมปฏิบัติตาม ผู้ใดมีความประพฤติปฏิบัติแตกต่างไปจากกฎระเบียบที่วางไว้ ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด หากมีผู้ปฏิบัติในลักษณะเช่นนี้มากขึ้นย่อมทำให้สังคมไม่สงบ เกิดความไม่ปกติสุข บุคคลนั้นย่อมจะถูกลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แม้ว่าผู้กระทำความผิดทางกฎหมายจะเป็นกลุ่มคนจำนวนไม่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทั้งหมดในสังคม แต่ประชาชนกลุ่มนี้ได้สร้างความหวาดกลัวความหวาดระแวงในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินให้กับคนส่วนใหญ่ในสังคมอย่างมาก ซึ่งจะทำให้สังคมเกิดความระส่ำระสายไม่สงบสุข และมีผลเสียต่อเศรษฐกิจส่วนรวม

ดังที่กล่าวแล้วว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม พื้นฐานของมนุษย์โดยธรรมชาติมีความต้องการพื้นฐานอยู่ 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่งความต้องการทางวัตถุ ประการที่สอง ความต้องการทางสังคม และประการที่สาม ความต้องการทางจิตใจ ดังแนวคิดของนักทฤษฎีชาวอเมริกา Abraham Maslow (อ้างถึงใน เนียม อ่วมศิริ สำนักทัศนวิทยา, 2541 : 33) ผลงานที่มีชื่อเสียงคือ ทฤษฎีแรงจูงใจมนุษย์ (A Theory of Human Motivation) กล่าวไว้ว่า ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์มี 5 ประการ คือ ความต้องการทางร่างกาย (The physiological needs) ความต้องการความมั่นคงความปลอดภัย (The safety needs) ความต้องการได้รับการยกย่องในสังคม (The social needs) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (The esteem needs) และความต้องการความสมหวังในชีวิต (The needs of self-actualization) โดย Maslow เสนอแนะไว้ว่า ความต้องการ 5 ประการ ซึ่งถูกจัดลำดับชั้น

จากความสำคัญจากระดับความต้องการทางร่างกาย ไปสิ้นสุดที่ความสมหวังในชีวิต มนุษย์ถูกจูงใจด้วยความต้องการ ความพอใจในระดับหนึ่ง แล้วก็จะเกิดความต้องการในระดับสูงขึ้นไปอีกไม่มีวันสิ้นสุด แต่ถ้าหากมนุษย์ถูกขัดขวางไม่ให้ความต้องการพื้นฐานสมปรารถนา เขาจะเป็นคนป่วย (Sick Man) การขัดขวางความต้องการพื้นฐานดังกล่าว จะนำไปสู่ปฏิกิริยาที่เป็นเหตุแห่งอันตราย

ปี พ.ศ. 2540 นับเป็นปีที่ประเทศไทยต้องพบกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ อย่างที่ไม่เคยประสบมาก่อนในประวัติศาสตร์ และยังได้มีการคาดการณ์กันว่าภาวะเช่นนี้จะยังคงมีต่อไปอีกไม่น้อยกว่า 3 - 5 ปีข้างหน้า การที่ประเทศต้องประสบกับสภาวะยุ่งยากดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อบุคคลในสังคม และมีปรากฏการณ์บางอย่างที่เป็นเครื่องสะท้อนถึงปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทับถมกันมานานจนดูจะขยายตัวออกให้เห็นเด่นชัดเรื่อยมา ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แก่ ปัญหาการว่างงาน ปัญหายาเสพติด ปัญหาชุมชนแออัดในตัวเมือง ปัญหาโสเภณี และปัญหาการก่ออาชญากรรม ในบรรดาปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ปัญหาที่สัมพันธ์ต่อเนื่องสามัญสำนึกและทำให้ประเทศไทยเป็นที่กล่าวขวัญไปทั่วโลกคือ ปัญหาอาชญากรรม (วสันต์ ธีรานุรักษ์, 2531)

อาชญากรรมเป็นปัญหาที่ปรากฏในทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมกำลังพัฒนาหรือพัฒนาแล้วก็ตาม อาชญากรรมเป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ก่อความไม่สงบให้แก่สมาชิกในสังคมเป็นปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อสวัสดิภาพของประชาชนและสังคมส่วนรวม आयुตม์ สินธพพันธุ์ (2541) กล่าวว่า "ไม่มีสังคมใดในโลกที่ปราศจากอาชญากรรม และสังคมใดที่ไม่มีอาชญากรรม สังคมนั้นย่อมผิดปกติ" คำกล่าวนี้ นักอาชญาวิทยาพยายามชี้ให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางสังคมทุก ๆ สังคมว่า ปัญหาเรื่องอาชญากรรมนั้นไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ปัจจัยทางเศรษฐกิจก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่กระตุ้นคนในสังคมให้กระทำ ความผิดมากขึ้น

อาชญากรรมตามความหมายของกฎหมาย หมายถึง ความประพฤติที่กฎหมายอาญาห้ามและมีบทกำหนดโทษไว้ (พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499) และความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ระบุว่า อาชญากรรม หมายถึง "การกระทำความผิดทางอาญา"

จากปัญหาสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจของสังคมไทยในปัจจุบัน หลังจากทีประเทศต้องตัดสินใจรับความช่วยเหลือด้านการเงิน และเงื่อนไขตามแผนฟื้นฟูวิกฤติไทย จาก IMF (International Monetary Fund เป็นหน่วยงานในเครือธนาคารโลก : World Bank หรือ International Bank for Reconstruction and Development : IBRD ซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศ แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะปัญหาดุลชำระเงินและหนี้ต่างประเทศ) เพื่อเข้ามารักษาเสถียรภาพทางการเงินและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ การกำหนดเงื่อนไขและวางมาตรการไว้อย่างเข้มงวดของ IMF ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้ต้องมีการปิดกิจการและปลดอัตรากำลังคนทำให้คนว่างงาน (พรเทพ มากะนัดถ์, 2541) นอกจากนี้ ปัญหาการเพิ่มของประชากร ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ การพัฒนาประเทศ แหล่งอบายมุข สื่อมวลชนและฐานะทางเศรษฐกิจที่ถดถอยก็เป็นสาเหตุทำให้บุคคลก่ออาชญากรรมหรือกระทำความผิด ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์และเกิดความบกพร่องของระเบียบของสังคมและสมาชิกในสังคม มาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น แหล่งอบายมุขที่เปิดกันอย่างเสรีมากมาย โดยเฉพาะประเทศที่กำลังเร่งพัฒนา ฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถปรับตัวและยอมรับได้ ทำให้เกิดความกดดันทางจิตใจ เกิดความเครียด สุขภาพจิตเสื่อม หนีไปพึ่งยาเสพติด "ยาบ้า ยาฆ่า ยาไอ" ซึ่งเป็นสาเหตุนำไปสู่การก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย (ชาย เสวิกุล, 2531)

ปัญหาการปราบปรามอาชญากรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดียาเสพติด ทั้งที่เจ้าหน้าที่มีความเข้มงวดมากยิ่งขึ้น แต่ผลปรากฏว่ามีการจับกุมผู้กระทำผิดเป็นจำนวนมากเพิ่มอย่างรวดเร็วเกินกว่าจะคาดคิดได้จนทำให้เรือนจำที่มีอยู่ไม่เพียงพอ เพราะสามารถรองรับผู้ต้องขังได้เพียง 8 หมื่นคน (อธิบดีกรมราชทัณฑ์, อ้างถึงในเดลินิวส์ : 2541 ฉบับที่ 17,834) และจากสถิติอาชญากรรมที่ได้เพิ่มสูงขึ้น ทำให้สถิติของผู้ต้องขังเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 และในปี พ.ศ. 2540 กรมราชทัณฑ์มีจำนวนผู้ต้องขังในควบคุมดูแลจำนวนทั้งสิ้น 130,997 คน (กองแผนงาน, กรมราชทัณฑ์, เอกสารโรเนียว, 2540) และในปัจจุบันมีจำนวนผู้ต้องขังรวมทั้งสิ้น 176,114 (กองแผนงาน, กรมราชทัณฑ์, เอกสารโรเนียว, 2541) แต่ละคนมีความแตกต่างกัน นับตั้งแต่พื้นฐานทางสังคม สถานภาพ การศึกษา มีความต้องการ มีเป้าหมายของชีวิต ทักษณคติความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันไป

สิ่งเหล่านี้มีส่วนที่ทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบน จนกลายเป็นพฤติกรรมกระทำผิดที่เรียกว่า อาชญากรรม (สุรางค์ เอกโชติ, 2541) ดังที่ วิลโลว์ส กฤษณะภูมิ (2531) กล่าวถึงสาเหตุของอาชญากรรมประการหนึ่งว่า เกิดจาก "จิตพยาธิ (Psychopathy) คือบุคคลที่มีสภาพอารมณ์จิตใจ และความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ไม่ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับของสังคม มีความแปรปรวนของจิตง่าย บุคคลประเภทนี้อาจจะก่ออาชญากรรมได้ง่าย"

จากสาเหตุและสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การก่ออาชญากรรมไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้หมดไปจากสังคมได้อย่างสิ้นเชิง เมื่อมีผู้ประกอบอาชญากรรมขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการลงโทษ เพื่อให้ผู้กระทำผิดหลบจำ (นิโกลาส์ แชรเวิร์, 2506 : 83) การจำคุกเป็นการลงโทษลักษณะหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังถูกตัดขาดจากโลกภายนอกระยะหนึ่ง ผู้ต้องขังเหล่านี้มีเป็นส่วนน้อยที่เป็นผู้ร้ายโดยสันดานแก้ไขไม่ได้ ส่วนใหญ่จะเกิดจากสภาพสังคม และเศรษฐกิจบีบบังคับ เช่น ยากจน ไม่มีความรู้ ตกงาน หากมีโอกาสได้รับการอบรมชี้แนะในทางที่ถูกก็จะสามารถดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดีได้

วิธีที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น การให้การศึกษาคือเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยได้ การให้การศึกษานี้รวมทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนด้วย ดังที่ พระคุณเจ้าเมตตาฉันโท ภิกขุ (อ้างถึงใน สโรช รัตนกร, 2537 : 25 - 26) ซึ่งเป็นทั้งแพทย์ นักปรัชญา และพระ กล่าวว่าสิ่งที่น่าเป็นห่วงในสังคมไทยก็คือ การศึกษา ทิศนะทางการศึกษาของคนไทยไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลย เพราะว่าคนไทยส่วนใหญ่เห็นว่า เรียนไปก็เพื่อจบแล้วจะได้ทำงานมีหน้ามีตามีเงินเดือนสูง แต่ไม่ได้มองเห็นระบบการศึกษาทั้งประเทศทั้งระบบว่าจะช่วยพัฒนาแก้ปัญหาของสังคมอย่างไร ระบบการศึกษาที่ดีจะต้องเป็นแกนในการแก้ปัญหาทุกระดับในสังคม มีการให้และการรับตลอดเวลา ดังที่ พรเทพ มากะนัดธ์ (อ้างถึงใน สรุปรายงานผลการวิจัย... เรื่อง การศึกษากิจกรรมเพื่อการพัฒนาผู้ต้องขังตามแผนงานอบรมฟื้นฟูผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์, 2540 : 79) กล่าวว่า "กรมราชทัณฑ์" เป็นส่วนราชการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษา และคำสั่งของผู้มีอำนาจตามกฎหมายได้แก่ การประหารชีวิต จำคุก กังขัง กักกัน และควบคุมให้อยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เพื่อป้องกันมิให้สังคมได้รับ

ความเดือดร้อน นอกจากภาระหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นแล้ว กรมราชทัณฑ์ยังต้องถือปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรมอีกด้วย ซึ่งได้แก่การอบรมแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมในสวนที่บกพร่องให้มีพฤติกรรมที่เป็นปกติเช่น คนทั้งหลาย เป็นที่ยอมรับของสังคม และอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข การให้การศึกษาและการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง นับเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทางหนึ่ง เพราะเมื่อเขาเหล่านั้นมีความรู้ความชำนาญในวิชาการ และการอาชีพต่าง ๆ อันเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน เขาเหล่านั้นก็จะสามารถนำความรู้ วิธีการและเทคนิคใหม่ ๆ ไปใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวต่อไปได้ การปฏิบัติภารกิจของกรมราชทัณฑ์ เช่น การส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสเรียนศึกษาต่อ การส่งนักโทษออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ การพัฒนาฝีมือแรงงานหรือส่งผลงานจากฝีมือผู้ต้องขังออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นภารกิจที่สังคมยอมรับ และให้ความสำคัญว่า เป็นงานที่มีส่วนในการช่วยพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ (สัมภาษณ์ พิเนตร ผิวบาง, 2541 : 17 ธันวาคม 2541) กรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงกับผู้ต้องขัง จึงใช้กลไกของการศึกษานอกระบบโรงเรียนแก้ไขปัญหาโดยเน้นที่ "การฝึกวิชาชีพ" โดยจัดในรูปแบบของโครงการต่าง ๆ อาทิเช่น โครงการฝึกวิชาชีพช่างไม้ ช่างจักสาน ช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ ช่างเชื่อม โลหะ ช่างสีเฟอร์นิเจอร์ ช่างตัดผม ช่างซ่อมแอร์ ช่างมุก และอื่น ๆ โดยให้แต่ละเรือนจำจัดทำโครงการฝึกวิชาชีพขึ้นเอง โดยพิจารณาจากความพร้อมของแต่ละเรือนจำแล้วเสนอต่อกรมราชทัณฑ์ โดยมีความมุ่งมั่นที่จะฝึกอบรมผู้ต้องขังให้มีความรู้ ความชำนาญในงานวิชาชีพเมื่อพ้นโทษสืบต่อไป

ในการฝึกโครงการวิชาชีพของผู้ต้องขังทัศนคติของผู้ต้องขังนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ทัศนคติที่จะมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ต้องขังนั้นน่าจะเกี่ยวข้องกับตัวครูผู้ฝึกสอนและลักษณะของโครงการวิชาชีพที่พวกเขาฝึก กล่าวคือถ้าผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการฝึกโครงการวิชาชีพมีทัศนคติที่ดีต่อตัวครูคือยอมรับในตัวครู และยอมรับคุณค่าของโครงการฝึกวิชาชีพแล้ว เขาก็จะตั้งใจและสนใจฝึกจนสุดความสามารถ อันจะส่งผลให้การฝึกโครงการวิชาชีพนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จ ดังที่ไรท์แฮนด์ (Righthand, 1967) ศึกษาพบว่า ตัวทำนายผลการเรียนว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ คือทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียน ฮิลเดรท (Hildreth, 1966) กล่าวว่า สาเหตุที่เด็กฉลาดจำนวนหนึ่งไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนเนื่องมาจากความสนใจในการเรียน

และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียน ดังที่ จารุลักษณ์ พินพรหมราช (2529) ได้กล่าวว่า ทัศนคติทางการเรียนซึ่งรวมถึง ทัศนคติที่มีต่อตัวครู วิธีสอนของครู ตลอดจนการเห็นคุณค่าของการศึกษา ดังนั้นหากผู้ต้องขังมีทัศนคติทางการเรียน ซึ่งได้แก่ การฝึกโครงการวิชาชีพไม่ดีแล้ว ทั้งต่อตัวครูผู้สอนและไม่เห็นคุณค่าของโครงการฝึกวิชาชีพ เป้าหมายของทางเรือนจำที่จัดโครงการฝึกวิชาชีพขึ้นก็จะไม่เกิดสัมฤทธิ์ผล กระบวนการเรียนการสอนย่อมดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่น ผู้เรียนก็จะไม่เชื่อฟังครูผู้สอน และจะไม่สามารถรับความรู้จากครูผู้สอนได้มากนัก อันจะนำไปสู่ความไม่ประสบผลสำเร็จทางการเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ รัตนา พลัฒา (2533) ได้พบว่า ทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อครู และคุณค่าของการศึกษานับเป็นองค์ประกอบทางการเรียนที่สำคัญต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมาก และ นลินี วันชัย (2509) กล่าวว่า เมื่อครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ย่อมจะนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ดังที่ นำทรัพย์ จันทร์หอม (2505 : 2) ได้ศึกษาพบว่า ถ้านักเรียนรู้สึกพอใจกับอารมณ์ การกระทำหรือพฤติกรรมของครูที่แสดงต่อตนเองหรือเพื่อนฝูงแล้วจะช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน ส่งเสริมความสนใจต่อการเรียน ตลอดจนปลูกฝังทัศนคติที่ดีได้ และ บุษกร เพชรวิวรรณ์ (2519) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อครูของนักเรียนพบว่า ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ มีทัศนคติต่อครูแตกต่างกัน และ นภาพร เมษรักษ์วณิช (2515) กล่าวว่า การที่นักเรียนจะเรียนได้ดีเพียงใดนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถหรือเขาวินปัญญาอย่างเดียว องค์ประกอบอื่นก็อาจจะมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ เช่น วุฒิภาวะ แรงจูงใจ และนิสัยในการเรียน รวมทั้งทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครู รู้คุณค่าทางการศึกษา โรงเรียนและวิชาที่เรียนด้วย ดังที่ โคแกน และเลวิน (Cogan and Levin, 1957) พบว่า ยิ่งครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์กันดีเท่าไร นักเรียนจะสามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ให้ถึงขีดสูงสุดได้มากเพียงนั้น นักเรียนจะมีทัศนคติที่ดีต่อครู และการเรียนโดยเห็นว่าการเรียนเป็นงานประจำ กิจกรรมเป็นงานอดิเรก และคิดเสมอว่าไม่มีใครแก่เกินเรียน เพราะการเรียนเป็นกิจกรรมต่อเนื่องไปตลอดชีวิต การมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนจะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้นเช่นเดียวกัน

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าทัศนคติต่อการเรียนเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังก็นับว่าเป็นกระบวนการเรียนอย่างหนึ่งถ้าหากผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึกโครงการวิชาชีพมีทัศนคติที่ดีต่อครูผู้สอน ต่อวิธีสอนของครู ตลอดจนยอมรับคุณค่าของโครงการฝึกวิชาแล้ว การฝึกโครงการวิชาชีพเหล่านี้ น่าจะบรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จได้เช่นกัน เพราะเมื่อมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการฝึกวิชาชีพแล้วย่อมก่อให้เกิดความตั้งใจ อยากรู้ อยากเรียน เอาใจใส่ต่อการเรียน และสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพในอนาคตได้ แต่ในทางตรงกันข้าม หากผู้เรียนที่มีทัศนคติไม่ดีต่อครู ไม่เห็นความสำคัญ รู้คุณค่าของโครงการวิชาชีพที่ตนเข้ารับการฝึกแล้ว ย่อมไม่ประสบผลสำเร็จ ดังที่ นีรนุช ภาชนะทิพย์ (2534) กล่าวไว้ว่า ทัศนคติของผู้เรียนที่ดีต่อครูผู้สอนและรู้คุณค่าของการฝึกวิชาชีพนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพในอนาคตได้

นอกจากนี้จากการค้นคว้างานวิจัยอื่น ๆ ยังพบว่าภูมิหลังของบุคคลซึ่งแตกต่างกันเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และยังเป็นตัวส่งผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมและทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันได้ด้วย อาทิเช่น

จากงานวิจัยของเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2514) พบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ได้แก่ อายุ และจำนวนพี่น้องในครอบครัว ฮาร์เลย์ (Harley, 1976) พบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดาจะช่วยทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของบุตรได้ ซึ่งสอดคล้องกับ แซกตัน (Sexton, 1961) ได้ศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของบุตรเป็นอย่างมาก

เรณู เชาว์เกษม (2508 ; 38) สรุปผลการวิจัยเรื่อง "สาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดทางอาญา" ทางด้านเกี่ยวกับฐานะ เศรษฐกิจ และสังคมว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของเด็กส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน ตัวเด็กไม่ได้ประกอบอาชีพ บิดามารดามีอาชีพรับจ้างมีรายได้น้อย

เพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง (2522) ได้ทำการศึกษาถึงอิทธิพลจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก พบว่าระดับการศึกษา และระดับรายได้ของพ่อแม่ สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก และมารศรี กองเกตุ

(2523 : 57 - 59) พบว่าระดับการศึกษาอาชีพ และรายได้ของบิดามารดามีผลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน

แฟรงเคิล (Frankel, 1962) ได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยม พบว่า นักเรียนซึ่งมีผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียน ขาดเรียนบ่อย และทำผิดวินัยมาก ชูลิพร ศรีเทวินทร์ (2529) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ องค์ประกอบด้านระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา รายได้ของครอบครัวและภูมิลำเนา ซึ่งสอดคล้องกับ พัทณี เทียรสุวรรณ (2529 : 9) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองมีความสำคัญต่อเด็ก เด็กจะประพฤติเช่นไร จะสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2517) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของการศึกษาประชาบาล พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้นส่วนใหญ่ต้องขาดเรียน หรือออกกลางคันเพื่อไปช่วยแรงงานในบ้านหรือไร่ นา และหากสถานที่ตั้งของบ้านนักเรียนอยู่ไกลจากโรงเรียนเท่าไร ก็ต้องเสียเปรียบทางการศึกษามากขึ้นเท่านั้น ชูลิพร ศรีเทวินทร์ (2529) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ องค์ประกอบด้านระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ภูมิลำเนา และรายได้ของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของ ลาร์ มาร์ ที เอ็มพี (Lar Mar T. Empey, 1956 : 703 - 709) พบว่า เด็กชายและเด็กหญิงที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงจะมีความปรารถนาในด้านการศึกษาและอาชีพสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

ศิริพร หลิมศิริวงษ์ (2511 : 97) ได้ศึกษาสัมพันธ์สภาพภายในครอบครัว พบว่า ปัญหาการหย่าร้างการมีสามีใหม่และมีภรรยาใหม่ อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บิดามารดา และเด็กมีความห่างเหินกันมากขึ้น นอกจากนี้สภาพจิตใจของบิดามารดาที่ไม่ค่อยดีอันเนื่องมาจากการติดการพนัน ดื่มสุราเป็นอาจิดน ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนไว้ได้ และระบายสู่เด็กเป็นเหตุให้เด็กต้องรองรับอารมณ์อันไม่พึงปรารถนาอยู่ตลอดเวลา ในที่สุดหนีออกจากบ้านคบเพื่อนฝูงไม่ดีและกระทำความผิดในที่สุด

จากข้อค้นพบข้างต้น แสดงให้เห็นว่าภูมิหลังด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอายุ ภูมิฐานะ ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา สถานภาพการสมรสของบิดามารดา หรือความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จำนวนพี่น้องใน ครอบครัวของผู้ต้องขัง อาจเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพที่เหมือน หรือแตกต่างกันออกไป

เรือนจำเขต 6 ประกอบด้วย เรือนจำกลางกำแพงเพชร เรือนจำกลางนครสวรรค์ เรือนจำกลางพิษณุโลก เรือนจำจังหวัดตาก เรือนจำจังหวัดสุโขทัย เรือนจำจังหวัดพิจิตร เรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์ และเรือนจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ใช้เป็นที่ควบคุมนักโทษเด็ดขาด ที่มี กำหนดโทษจำคุกตั้งแต่ 15 - 20 ปี จึงเป็นเรือนจำที่รวมนักโทษที่กระทำความผิดทั้งที่มีภูมิ ฐานะอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ในเขต 6 และจังหวัดอื่น ๆ โดยที่ผู้ต้องขังจะถูกควบคุมกักขังใน เรือนจำอย่างมากสุดไม่เกิน 20 ปี และจากปัญหา อุปสรรค ที่คล้ายคลึงกัน ในการฝึกโครงการ วิชาชีพของกรมราชทัณฑ์ (2541) พบว่า สถานที่เรียน อุปกรณ์การฝึก ครูผู้ฝึกไม่เพียงพอ การโยกย้ายผู้ต้องขังระหว่างเรือน ๔๗ ต่าง ๆ เหล่านี้ ตลอดจนจำนวนผู้ต้องขังที่มีแนว โนมสูงชันอย่างรวดเร็วนี้เองจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงทัศนคติของผู้ต้องขังที่เข้ารับ การฝึกโครงการวิชาชีพ ทั้งนี้เพราะปัญหาผู้ต้องขังในประเทศไทยนั้นเป็นปัญหาทางสังคม และเศรษฐกิจที่มีรากฐานอยู่ที่การศึกษา การจะลดจำนวนผู้กระทำผิดขึ้นอยู่กับการพัฒนาผู้ ต้องขังโดยให้การศึกษอบรมฝึกวิชาชีพ และมีทัศนคติที่ดีควบคู่กันไป การให้ความรู้ทางการ ฝึกโครงการวิชาชีพ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการฝึกโครงการวิชาชีพ จะทำให้ผู้ต้องขังได้รับ การปรุงแต่งแก้ไข และพัฒนาบุคลิกภาพ เพื่อฟื้นฟูสภาวะทางร่างกาย จิตใจ อาชีพ และ สถานภาพทางสังคมของผู้ต้องขังที่เสื่อมโทรมไปแล้วให้กลับคืนมาสู่สภาวะปกติ อันจะเป็นที่ ยอมรับของสังคมภายหลังการปลดปล่อย หรือพ้นโทษไปแล้วนั้น จำเป็นต้องอาศัยการ ปฏิบัติ เพื่อชักนำส่งเสริมให้ผู้ต้องขังสำนึกในความผิด และมีความสามารถที่จะปรับตัวใหม่ โดยกระบวนการอบรมสั่งสอนหรือขัดเกลาทั้งในแง่การฝึกโครงการวิชาชีพ การพัฒนาจิตใจ และการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดีผสมผสานกันไป จะทำให้ปัญหาของผู้ต้องขังคลี่คลายลง ตามลำดับในทัศนะของผู้วิจัย แต่ในทางตรงกันข้ามหากทางเรือนจำจัดการฝึกโครงการวิชา ชีพไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึก โดยถ้าผู้เข้ารับการฝึกโครงการ วิชาชีพไม่ยอมรับในตัวครูผู้สอนและไม่ยอมรับคุณค่าของโครงการฝึกวิชาชีพแล้ว การฝึก

โครงการวิชาชีพที่ทางเรือนจำจัดขึ้นก็นับว่าเปล่าประโยชน์ เสียเวลาและงบประมาณไปอย่างน่าเสียดายยิ่ง และจากการที่ทัศนคติทางการเรียนเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่ศึกษาทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังที่มีภูมิลำเนาต่างกันในเรื่องจำเขต 6 เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเหล่านี้ได้ทราบถึงทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพในด้านการยอมรับในตัวครูผู้สอนและการยอมรับคุณค่าของโครงการฝึกวิชาชีพ อันจะเป็นแนวทางปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมทัศนคติทางการฝึกโครงการวิชาชีพของผู้ต้องขังให้ดียิ่งขึ้น และเมื่อบุคคลเหล่านั้นได้รับการปล่อยตัวจะได้ไม่มีปัญหาในการไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ นอกจากนี้สังคมจะได้ไม่ตั้งข้อรังเกียจ ตราหน้าว่าเป็นคน "ซี้ดุก ซี้ตาราง" ไม่มีใครอยากคบหาสมาคมด้วย ทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง ท้อถอยหมดกำลังใจในการใช้ชีวิตกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ผลสำเร็จจากการเข้ารับการฝึกโครงการวิชาชีพ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ทำให้มีวิชาชีพติดตัวนำความรู้นั้นไปใช้ในการประกอบอาชีพ และไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาต่อสังคม อันจะส่งผลให้สังคมของประเทศชาติมีการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติและภูมิลำเนาต่อโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรื่องจำเขต 6
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรื่องจำเขต 6 ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังที่มีภูมิลำเนาต่างกันในเรื่องจำเขต 6 สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2541 ถึงเดือน มกราคม 2542 ใช้เวลาทั้งสิ้น 4 เดือน
2. ทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพ จะครอบคลุม 2 เรื่อง คือการยอมรับในตัวครู และการยอมรับคุณค่าของโครงการฝึกวิชาชีพ (นิรันุช ภาชนะทิพย์, 2534)

3. ภูมิหลังจะครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้
 - 3.1 อายุ
 - 3.2 ภูมิลำเนา
 - 3.3 ระดับการศึกษาของผู้ต้องขัง
 - 3.4 ความสามารถในการอ่าน และเขียนภาษาไทย
 - 3.5 สถานภาพสมรส
 - 3.6 อาชีพของผู้ต้องขังก่อนต้องโทษ
 - 3.7 รายได้ของผู้ต้องขังก่อนต้องโทษ
 - 3.8 การศึกษาของบิดามารดา
 - 3.9 อาชีพของบิดามารดา
 - 3.10 รายได้ของบิดามารดา
 - 3.11 สภาพครอบครัวเมื่อผู้ต้องขังอายุ 13 - 18 ปี
 - 3.12 ผู้ที่เลี้ยงดูผู้ต้องขังในระหว่างอายุไม่ถึง 20 ปี
 - 3.13 จำนวนพี่น้องในครอบครัว (นับตัวผู้ต้องขังด้วย)
 - 3.14 คดีที่ต่อโทษ
 - 3.15 ผู้ต้องขังถูกจำคุกมาแล้วกี่ครั้ง (รวมครั้งนี้ด้วย)
 - 3.16 โครงการวิชาชีพที่ผู้ต้องขังเคยเข้ารับการฝึก

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ทัศนคติต่อโครงการฝึกวิชาชีพ หมายถึง ความรู้สึกต่อโครงการฝึกวิชาชีพจากเรือนจำ โดยครอบคลุม 2 ประเด็นหลัก คือ การยอมรับในตัวครู และการยอมรับคุณค่าของโครงการฝึกวิชาชีพ

การยอมรับในตัวครู หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อผู้ดำเนินการฝึกโครงการวิชาชีพในเรื่องเกี่ยวกับ วิธีการถ่ายทอดความรู้ ความรู้ความสามารถของผู้ฝึก ความรับผิดชอบในหน้าที่ บุคลิกภาพ ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การช่วยเหลือ การยอมรับฟังความคิดเห็น และอารมณ์ของผู้ฝึก

การยอมรับคุณค่าของโครงการฝึกวิชาชีพ หมายถึง การยอมรับคุณค่าของโครงการฝึกวิชาชีพ ในเรื่องเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียน ความสนใจต่อวิชาที่เรียน ความเอาใจใส่ต่อการเรียน ตลอดจนเห็นประโยชน์และคุณค่าของการศึกษา

ครู หมายถึง ผู้ดำเนินการสอนโครงการวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในโครงการวิชาชีพที่ฝึก ตลอดจนนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำเขต 6

การฝึกโครงการวิชาชีพ หมายถึง การฝึกโครงการวิชาชีพที่ทางเรือนจำจัดให้แกผู้ต้องขังได้เลือกเรียนในโครงการวิชาชีพต่าง ๆ ตามความสนใจ เพื่อให้สามารถนำไปประกอบอาชีพได้เมื่อพ้นโทษไปจากเรือนจำแล้ว

ผู้ต้องขัง หมายถึง นักโทษเด็ดขาด หรือผู้ต้องขังต้องคำพิพากษาโทษของศาลถึงที่สุดให้ต้องโทษจำคุกมีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในปี พ.ศ. 2541

เรือนจำ หมายถึง เรือนจำในเขต 6 ซึ่งมี 9 แห่ง คือ เรือนจำกลางกำแพงเพชร เรือนจำกลางนครสวรรค์ เรือนจำกลางพิษณุโลก เรือนจำจังหวัดตาก เรือนจำจังหวัดสุโขทัย เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี เรือนจำจังหวัดพิจิตร เรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์ เรือนจำจังหวัดอุตรดิตถ์

ภูมิหลัง หมายถึง ภูมิหลังของผู้ต้องขัง ทางด้านอายุ ภูมิลำเนา การศึกษาของบิดามารดา อาชีพ ฐานะ สถานภาพของครอบครัว จำนวนพี่น้องในครอบครัว การเลี้ยงดูในวัยเด็ก ความเคยหรือไม่เคยต้องโทษมาก่อน และจำนวนโครงการวิชาชีพที่ผู้ต้องขังเคยเข้ารับการฝึก

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบภูมิหลังและทัศนคติของผู้ต้องขังต่อโครงการฝึกวิชาชีพ
2. เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการจัดการฝึกโครงการวิชาชีพในเรือนจำให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ต่อไป